

PALDISKI MUUSIKAKOOLI KLARNETI ERIALA ÕPPEKAVA

SISUKORD

1. Õppekava üldosa:

- Õppekava eesmärk
- Õppetöö ja korraldus
- Õppekava maht ja kestvus

2. Ained ja muu lisainfo:

- Solfedžo
- Muusikalugu
- Üldklaver
- Koosmusitseerimine

PALDISKI MUUSIKAKOOLI KLARNETI ERIALA ÕPPEKAVA

I. ÜLDOSA

Paldiski Muusikakooli klarneti eriala ainekava koostamise lähtealus

Tugineme haridusministri 14. aprilli 1997.a määrusele nr. 10 „Kohaliku omavalitsuse huvikooli/muusika-ja kunstikoolide üleriigilisele õppekavale” ning Paldiski Muusikakooli õpetajate poolt väljatöötatud õppekavadele ja ainekavadele, et tagada õpilastele eelprofessionaalne haridus üleminekuks professionaalsele kutseharidusele.

Õppekava põhimõtted

- Kõigi õpilaste arendamine
- Klarneti eriala õppekava ei dikteeri heliteose valikut vaid annab oskuste arendamiseks suunad ja taseme nõuded
- Klarnetimängu õppimist soovitatakse alustada 9- 10 a. vanuselt. Võib alustada ka 11- 12 a. vanuselt. Hilisem alustamine ei anna enam nii häid tulemusi. Kõik sõltub siiski lapse füüsilistest eeldustest.
- Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse vanuselisi, individuaalseid ja rahvuslikke iseärasusi

Õppekava eesmärk

- Õppekava läbimine võimetekohaselt. Selle tulemusena edasiõppimise võimalus muusikalist keskhariidust andvates koolides
- Aluse panek professionaalsele pillimänguuskusele
- Tehniliste mänguuskuste arendamine
- Tuginedes teoreetilistele teadmistele suutlikkus omaloomingut luua
- Koosmusitseerimisoskus- orkestrid, ansamblid, muusikalised koosseisud ning valmistada ette edasiõppimiseks

Põhiõppe õppekorraldus

Õppeaja kestvus on 7 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas

Kohustuslikud põhiõppeained klarneti erialal on:

- **KLARNET(490 t)**
- **SOLFEDZO (490 t)**
- **MUUSIKALUGU (175 t)**
- **LISAPILL (175 t)**
- **KOOSMUSITSEERIMINE(420 t)**

Põhiõppes korraldatakse õppeprotsessi astmeti

- noorem aste I-IV õppeaasta
- vanem aste V-VII õppeaasta

Põhiõppe tunnijaotusplaan:

Põhiõppe ained	Ettevalmistus	Põhiõppe								Lisa-aastad
		noorem aste				vanem aste				
Õppeained	I õ/a	II õ/a	I õ/a	II õ/a	III õ/a	IV õ/a	V õ/a	VI õ/a	VII õ/a	VIII õ/a
Klarnet			2	2	2	2	2	2	2	2
Solfedžo			2	2	2	2	2	2	2	2
Muusikalugu					1	1	1	1	1	
Koosmusitseerimine	1	1	1	1	2	2	2	2	2	
Rühma lisaaine			1	1						
Lisapill					1	1	1	1	1	1

Numbrid tabelis näitavad nädalatundide arvu. Ühe ainetunni kestvuseks loetakse 45 minutit

- koosmusitseerimise numbrid tulenevad praegusest õpilaste keskmisest osavõtmisest instrumentaalansamblite, vokaalansambli tööst.
- individuaalne lisapill ei ole kohustuslik- määratakse lähtudes õpilase soovist, õppeedukusest ning kooli võimalustest
- põhiõppese võetakse õpilased vastu konkursi alusel
- konkursi korraldamiseks moodustatakse koolis vastuvõtukomisjon
- lisa-aastad on õpilastele, kes:
on edukalt läbinud põhiõppe
omavad eeldusi muusikaalaseks tegevuseks ning on orienteeritud professionaalse muusikahariduse omandamisele

II. KLARNETI ERIALA AINEKAVA

Põhiõppes toimub:

- loomevõimete kavakindel arendamine
- loominguprotsessi seaduspärasuste ja etappide tundmaõppimine
- tehniliste oskuste arendamine
- professionaalse muusikahariduse omandamiseks ettevalmistamine
- esinemispraktika
- osalemine kontsertidel, kooli esindamine maakondlikel, vabariiklikel ja rahvusvahelistel konkurssidel, festivalide

Õppesisu

- iga õppeaasta lõpeb eksamiga
- tehnilised hindelised arvestused toimuvad kaks korda õppeaastas, alates III-VII õppeaastani

NOOREM ASTE

I õppeaasta

Esimese õ/a. II poolaastast alates esineb iga õpilane vähemalt korra poolaasta jooksul 2 eriilmelise palaga osakonna kontsertidel.

Tehnilisi arvestusi korraldada vastavate etüüdide ja heliredelitega kummalgi poolaastal üks.

Nii esinemise eest kontsertidel kui ka arvestustel pannakse õpilastele hinded ja need hinded kantakse tunnistusele.

Esmatähelepanu tuleks pöörata kohe sellele, et õpilane saaks alustada õppimist korralikul pillil, korraliku huuliku ja kvaliteetse keelega. Õpilasel peab algusest peale tekkima vaba ja kõlav toon, hiljem seda enam ei saavuta.

Kohe tuleb ka näidata õpilasele pilli kokkupaneku õigeid võtteid ja hoolitsemist oma instrumendi eest. Näidata keele ettevalmistamist ja selle täpset asetamist huulikule. Vastasel juhul ei teki õiget tooni.

Instrumendi korrashoid ja keele lihvimine olgu õpetaja töö.

Kohe esimesest tunnist alates tuleb pöörata erilist tähelepanu huuliku õigele kaugusele üle hammaste, huulte hoiule, õigele sissehingamisele ja väljapuhumisele.

Õpetajal tuleb seda pidevalt ette näidata ja selle täitmist nõuda. Veel tuleb tähelepanu pöörata käte asetusele, sõrmede tööle ja keele õigele liikumisele, igapäevasele pikkade nootide puhumisele (5 - 10 min.), õigele sissehingamisele ja väljapuhumisele.

- Aasta jooksul õppida: 8 - 10 eriilmelist pala 8 - 10 etüüdi.
- Ansamblistest soovitame kõikides klarnetiõpikutes olevaid kergemaid duette-triosid vastavalt õpilase võimekusele. Näiteks: «30 melodier klarnetter».
- Heliredelid: I poolaastal Sol- ja Fa- mažoor ühe oktaavi ulatuses. II poolaastal Sol. Mi (kahe oktaavi ulatuses); Fa, re (kahe oktaavi ulatuses); Do, la (kahe oktaavi ulatuses) + kolmkõlad ja nende pöörded 4 noodi kaupa kuni Sol.

II õppeaasta

Pidev tähelepanu pilli õigele hoiule. Hingamine toimugu juba muusikaliste fraaside järgi. Jälgida, et keele liikumine oleks vaba ja minimaalne. (Mitte kurgust kaasa liikudes.) Tihti selgitada õpilasele, et kurk peab olema pingevaba.

- Õppeaasta jooksul õppida: 8 - 10 erinevat pala 8 - 10 etüüdi.
- Ansamblistest: 30 melodier för tre klarinetter - Rootsi (Suur valik igas raskusastmes triosid)

Klarnetikoolid:

Regi. A. Klarnetimängu õpetus. I osa.

Rozanov, S. Klarnetikool (valikuliselt).

Getman, V. Klarnetikool.

Norbin, J. E. Jag lär mej spela klarinett (lõpupoolsed lood).

- Heliredelid:

Do - la; Re - si; Fa - re; Si ! - sol; Sol - mi + kolmkõlad ja nende pöörded 4 noodi kaupa 2. okt. ulatuses. Õppida *staccato* mänguvõtet.

III õppeaasta

Jälgida, et õpilane mängiks pingevabalt ja et silmade vaade ei oleks suunatud maha sõrmedele, vaid näo kõrgusele seinale, muidu muutub kohe huuliku asetus ebasobivaks. Sisse viia punkteeritud rütm ja kuueteistkümnendikud. Noodilugemiseks kasutada lihtsamaid palasid II kl. repertuaarist. *Staccato*.

- Õppeaasta jooksul õppida: 8 - 10 erinevat pala: 8- 10 etüüdi.
- Heliredelid: Eelmise aasta heliredelitele juurde õppida: Mi- mažoor ja dominoor; D7 ja pöörded 4 noodi kaupa; *staccato*.

IV õppeaasta

Pidev õpilase õige pillihoiu ja tooni jälgimine. Erinevate strihhide kasutamine: *détaché*, *legato*, *staccato*, *tenuto*. Trioolide, sünkoopide jne. tutvustamine. Harjutused 6/8; 9/8 ja 12/8 taktimõõdus. Melismide tutvustamine. Orkestripartiide harjutamine. Lehest lugemiseks kasutada II kl. repertuaari. Algastme lõpetamisel kasutada eksamil 3 eriilmelist pala. Üks neist võib olla ka suurvormi osa.

- Õppeaasta jooksul õppida: 8 - 10 eriilmelist pala, 8 - 10 etüüdi.

- Heliredelid: eelmise õ/a. heliredelite kordamine, juurde õppida La- mažoor ja fa - minoor; D7 ja > VII7 koos pööretega 4 noodi kaupa. *Staccato* ja kromaatiline heliredel.

Noorema astme lõpueksam

Kohustuslik esitada peast 3 pala. Üks paladest võib olla asendatud ansambliga. Eksami kavas võib üks paladest olla eelnevalt õpilaskontserdil ette kantud.

VANEM ASTE

V õppeaasta

Õpilase pidev jälgimine tunnis, et säiliks vaba ja kõlav toon ning pingevaba mäng. Et palade esitamine oleks vaba, väljendusrikas, intonatsioon puhas ja mäng tehniliselt korrektne. Melismide mängimine ja suurvormide tutvustamine. Orkestripartiide harjutamine. Lehest lugemiseks kasutada IV õ/a. noote.

- Aasta jooksul õppida: 8 - 10 eriilmelist pala, 8 - 10 etüüdi.
- Heliredelid: eelmise õ/a. heliredelite kordamine. Juurde õppida Mi- mažoor ja do - minoor. D7 ja >VII7. Kolmkõlad koos pööretega 4 noodi kaupa. *Staccato* ja kromaatiline heliredel.

VI õppeaasta

Pidev töö igapäevaste harjutustega mängutehnika arendamiseks ja tooni kujundamiseks. Tutvustada ka džässmuusika rütme. Orkestripartiide harjutamine. Ansamblimäng.

- Aasta jooksul õppida: 8 - 10 eriilmelist pala, ka suurvormi osi; 8 - 10 etüüdi. Lehest lugemiseks kasutada V klassi repertuaari.
- Heliredelid: eelmise aasta heliredelite kordamine. Juurde õppida La - mažoor ja fa - minoor. D7 ja >VII7 koos pööretega 4 noodi kaupa. *Staccato* ja kromaatiline heliredel.

VII õppeaasta

Eesmärgiks on kogu repertuaari tehniliselt vaba ja ilmekas mängimine. Lõpueksami kava õppimine. Orkestripartiide harjutamine. Ansamblimäng.

- Aasta jooksul õppida: 8 - 10 eriilmelist pala, sealhulgas suurvorme või nende osi; 8 - 10 etüüdi. Noodilugemiseks kasutada VI klassi repertuaari
- Heliredelid: eelmise õ/a. heliredelite kordamine. Juurde õppida: Re - mažoor ja si - minoor, Si- mažoor ja do - minoor, D7 ja > VII7 koos pööretega 4 noodi kaupa. *Staccato* ja kromaatiline heliredel. Edukamate õpilastega ja edasi õppima minejatega harjutada kuni 6. - 7. võtmemärgini heliredeleid

Lõpueksam

1. Suurvorm
2. Kaks erineva karakteriga pala peast
3. Ansamblipala

SOLFEDŽO AINEKAVA (490.t.)

Ainekava eesmärk

- Professionaalse muusikahariduse omandamiseks ettevalmistamine
- Õpetuse eesmärgiks on arendada õpilastes sisemist kuulmist, intonatsiooni täpsust, lauluoskust, muusikalist kirjaoskust, analüüsivõimet.
- Oskuslik muusikateoreetiliste teadmiste kasutamine pillimängus ja selle tulemusena oskus interpreteerida ning lahti mõtestada erinevate ajastute heliloojate loomingut

Põhiõppe õppekorraldus

Solfedžo(*rühmatund*) on õppeaine, mis on kõikide pillide jaoks kohustuslik

Õppeaja kestvus on 7 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas.

Tunni pikkus on 45 minutit, tunnid toimuvad 2 korda nädalas.

Põhiõppes korraldatakse õppeprotsessi astmeliselt:

- noorem aste I-IV õppeaasta
- vanem aste V-VI õppeaasta

Noorema astme ja vanema astme lõpetamisel on lõpueksamid

Aine õpetamise käigus tuleks arendada järgmisi oskusi:

I. Laulmine.

1. Laulmiseks vajalikud algteadmised: hingamine, fraseerimine, intonatsiooni puhtus, väljendusrikkus.
2. Astmetaju arendamine. Astmete tabamine astmetabelil: noodinimedega, vabalt valitud, silbil, astmenumbritega ja/või astmenimedega. Laulmine noodijoonestikult rändnoodi järgi.
3. Heliredeli laulmine: tervikuna, tetrahordide kaupa, erinevates taktimõõtudes, rütmiseeritult, kaanonina.
4. Solfedžeerimine. Harjutuste laulmine sõnadega ja/või noodinimedega. Õpitud harjutuse transponeerimine. Õpitud harjutuse laulmine peast. Tundmatu harjutuse laulmine. Taktiviipamise skeemid.
5. Mitmehäälsuse arendamine. Eelharjutused õpitud astmetega. Heliredelid intervallides (ters, seksi jne.). Intervallide laulmine kahehäälselt. Akordide laulmine 3-4 häälselt. Järgnevuste laulmine. Mitmehäälsed harjutused (sh. kaanonid). Saatega laul.

II. Rütm.

Rütmis liikumine. Rütmsilpide omandamine. Rütmiharjutused ühele ja kahele käele. Rütmi koputamine koos taktiviipamisega. *Ostinato* rütmid – laulusaatega. Saaterütm laulule. Rütmi kaanon. Lihtsamad rütmipartituurid.

III. Suuline analüüs.

Rütmianalüüs. Meloodiaanalüüs. Vormianalüüs. Laadi ja/või helistiku analüüs. Intervallide analüüs. Akordide analüüs. Dünaamika analüüs.

IV. Diktaat.

Meloodiline diktaat. Rütmidiktaat. Mäludiktaat. Kiirusdiktaat astmete tabamiseks. Kahehäälneline diktaat.

V. Improvisatsioon.

1. Meloodia improvisatsioon: antud tekstile, läbivõetud teemale (astmed, helistik, akord jne.), antud rütmile.
2. Rütmi improvisatsioon: õpitud taktimõõdus, teatud rütmigruppidega, õpitud meloodia saateks, lihtsamad rütmipartituurid.
3. Saate improvisatsioon: bass antud meloodiale, teine hääl antud meloodiale, põhikolmkõlade bassi saade.

VI. Itaaliakeelsed oskussõnad.

Tempode nimetused. Tempomuutused. Dünaamika. Iseloomu väljendavad sõnad.

Nurkulgudesse paigutatud materjal on ette nähtud neile, kes vajavad mahukamat ainekava. Läbivõetud teemade süvendamine ja kinnistamine jätkub igal järgmisel õppeaastal kuni lõpuklassini. Loetletud metoodilisi vihjeid võib omavahel kombineerida, varieerida, soovi korral täiendada.

NOOREM ASTE

• I õppeaasta

Põhieesmärk: Rütmiõpetus. Laaditaju arendamine. Duur ja moll.

Nõuded:

I. Meetrum ja rütm.

Rõhulised ja rõhutud taktiosad. Takt ja taktijoon. Taktidesse jaotamine. Lõpujoon.

Kordamismärk II: :II. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4=♩. Taktiviipamise skeemid.

Noodivältused ja pausid:

Tervenoot

Poolnoot

Veerandnoot

Tervepaus

Poolpaus

Veerandpaus

Kaheksandiknoot

Kuueteistkümnendiknoot

Rütmid

Eeltakt

Kaheksandikpaus

Kuueteistkümnendikpaus

II. Noodikirja algteadmised.

Noodijoonestik ja abijooned. Nootide asukohad noodijoonestikul. Noodivarte õigekiri.

Pauside kirjutamine. Viiuli- ja bassivõti. Noodinimetused: silp- ja/või tähtnimetused.

III. Helistikud.

Laadid: duur ja moll. Astmed ja astmetaju väljaarendamine. Helistikud. Duurid C, F, G, D ja loomulikud mollid a, d, e. [Tutvuda a- mulli 3 liigiga]. Paralleelhelistikud. I astme (toonid) kolmkõla. Juhteli. Märgid: diees <, bemoll =, bekaar >. Eakohased 1- ja 2-häälsed laulud, harjutused, kaanonid. Transponeerimine. Meloodia ja rütmi arendusvõtted (kordamine, sekvents, varieerimine, helile tuginemine jne.) Improvisatsioon.

IV. Diktaat.

Suuline ja kirjalik mälu- ja rütmidiktaat. Pikkus 2-4 takti.

V. Tempo ja dünaamika mõiste.

VI. Rütmika.

Liikumisega (rütmikaga, tantsuga, pantomiimiga jms.) seotud mõisteid ja vastavate võtete harjutamine. Muusika kuulamine ja analüüs.

• II õppeaasta

Põhieesmärk: Molli kolm liiki – loomulik, harmooniline, meloodiline. Intervallidega tutvumine.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

Punkt noodi järel.

Punkteeritud rütmid

[Taktimõõt 3/8 ja lihtsamad rütmid selles taktimõõdus:]

II. Helistikud.

Kahe märgiga duur- ja moll-helistikud. Molli 3 liiki (kuju): loomulik, harmooniline, meloodiline. Toon ja pooltoon. Heliredeli ehitus. Püsivad ja püsimatud astmed. Püsimatute astmete lahendamine püsivaisse. Lahendamise mõiste. Tutvumine põhiastmete (I, IV, V) kolmkõladega ja nende laulmine duuris ja harmoonilises mollis. Laulud ja harjutused. Transponeerimine ja improvisatsioon.

III. Intervallid.

Tutvumine intervallidega p.1, p.8, p.5, p.4, s.2, v.2, s.3, v.3.

IV. Diktaat.

Lihtne suuline ja kirjalik diktaat (4-8 takti) duuris ja mollis. Rütmidiktaat kuni 4 takti.

V. Rütmika.

Tutvumine erinevate tantsurütmidega (eesti rahvatantsud, polka, valss, menuett, masurka jt.).

• III õppeaasta

Põhieesmärk: Lihtintervallid. Akordiõpetuse algus.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

3/8 taktimõõt. Lihtsamad rütmid ja pausid selles taktimõõdus. Grupeerimine. Taktiviipamine.

II. Helistikud.

Kolme märgiga duur- ja moll- helistikud. Toonika kolmkõla ja pöörded: I, I₆, I₆₄; tähistus duuris: T, T₆, T₆₄; tähistus mollis t, t₆, t₆₄. Kolmkõla helide nimetused: priim, terts, kvint. Funktsionaalsuse mõiste. Toonika (I astme) kolmkõla (T, t). Subdominant (IV astme) kolmkõla (S, s). Dominant (V astme) kolmkõla (D). Põhikolmkõlade ehitamine ja laulmine (duuris ja harmoonilises mollis). Saate leidmine põhiastmetega.

III. Intervallid.

v.6, s.6, v.7 V astmelt lahendusega s.3 duuris ja v.3 mollis. s.7 I astmelt lahendusega p.8. Lihtintervallide pöörded. Suurus toonides. Intervallide ehitamine antud noodist üles ja/või alla.

IV. Diktaat.

Suuline ja kirjalik meloodiline diktaat (4-8 takti). Rütmidiktaat kuni 4 takti.

• IV õppeaasta

Põhieesmärk: Akordide ehitamine ja laulmine duuris ning harmoonilises mollis: toonika kolmkõla pöörded, põhikolmkõlad põhikujus D lahendusega.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

Taktimõõt 6/8 (3/8 +3/8) ja viipamise skeem. [6/8 taktimõõt skeemina 2/8 +4/8 +2/8 eesti regilauludes.] [Triool ja süngoop ♪♪♪.]

II. Helistikud.

Nelja märgiga duur- ja moll- helistikud.

III. Intervallid.

<2 harmoonilises mollis.

IV. Akordid.

Dominantseptakord D₇ (V₇) lahendustega duuri ja molli. [Lihtsate 3 hääsete järgnevuste kuulamine ja laulmine.]

V. Diktaat.

Meloodiline diktaat duuris ja mollis 8 takti. Rütmidiktaat 4 takti.

• NOOREMA ASTME LÕPUEKSAM

Kirjalik.

1. Diktaat 2/4 või 3/4 taktimõõdus (8 takti). Kirjutamine aeg 15 - 20 minutit. Mängitakse 8 – 10 korda.
2. Rütmidiktaat (4 takti) 2/4 või 3/4 taktimõõdus. Mängitakse 3 – 4 korda.
3. Kõla järgi määramine. Harmoonilised ja/või meloodilised lihtintervallid. Kolmkõla ja pöörded (harmoonilised kujul). V₇ lahendamine duuri ja/või molli. Õpitud laadi äratundmine.
4. Ehitamine. Antud noodist (üles või alla) intervalli ehitamine. Antud intervalli määramine. Antud helistikus põhikolmkõlade ja toonika kolmkõla pöörete ehitamine. Antud akordi ja helistiku määramine. Antud helistikus V₇ ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Antud noodist (üles) V₇ ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Heliredeli ehitamine.

Suuline.

1. Antud helistikus heliredeli, toonika kolmkõla ning pöörete laulmine.
2. Antud helistikus põhikolmkõlade ja V₇ laulmine koos lahendusega.
3. Tundmatu harjutuse laulmine.

[4. Aasta jooksul õpitud harjutuse laulmine.]

VANEM ASTE

• V ÕPPEAASTA

Põhieesmärk: Suurendatud ja vähendatud intervallid. Põhikolmkõlade pöörded duuris ja mollis. Kolmehääline järgnevus.

Nõuded:

I. Rütm ja taktimõõt.

6/8 taktimõõt. Rütmi grupid kuueteistkümnendiknootidega. Grupeerimine. Sünkoop , triool . [Pide lihtsamad variandid .]

II. Helistikud.

Viie märgiga duur- ja moll- helistikud.

III. Intervallid.

Lihtintervallide ehitamine ja laulmine antud noodist üles ja alla (kordamine). Dissoneerivad intervallid lahendustega duuris ja harmoonilises mollis <4IV astmelt lahendusega v.6, s.6, >5VII astmelt lahendusega s.3, v.3; harmoonilises mollis >7VII astmelt lahendusega p.5, <2VI astmelt lahendusega p.4.

IV. Akordid.

Põhikolmkõlade pöörded ja nende lahendamine helistikus:

I	V ₆	I	I ₆	V ₆₄	I ₆	I ₆₄	V	I ₆₄
I	IV ₆₄	I	I ₆	IV	I ₆	I ₆₄	IV ₆	I ₆₄

>VII lahendusega duuris ja harmoonilises mollis. Kadentsid: lihtkadentsid – autentne (I V I) ja plagaalne (I IV I); liitkadentsi esimene (I IV V I) ja teine kuju (I IV K₆₄ V I). Harmoonilised järgnevused 4 takti; esimesel poolaastal kolmehäälselt; teisel poolaastal neljahäälselt. [Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja mollis.]

V. Diktaat.

8 takti.

• VI ÕPPEAASTA

Põhieesmärk: Harmooniline duur. Dominantseptakordi pöörded lahendustega duuris ja mollis. Neljahäälsed järgnevused.

Nõuded:

I. Rütm taktimõõt.

Pidega rütmid [keerukamad variandid].

6/8 taktimõõdu punkteeritud rütmid. Taktimõõdu $2/2 = \zeta$, $3/2$. Taktimõõt 6/4.

II. Helistikud.

Kuue märgiga duuriid ja mollid. Harmooniline duur. Kromaatilised läbiminevad ja abihelid. Mõisted: kaldumine ja modulatsioon.

III. Intervallid.

Harmoonilises duuris <2VI astmelt lahendusega p.4; >7VII astmelt lahendusega p.5. Ehitamine ja laulmine.

IV. Akordid.

Põhikolmkõlad harmoonilises duuris. Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja harmoonilises mollis: I pööre (V_{65}) lahendusega toonikasse T, t (I); II pööre (V_{43}) lahendusega toonikasse T, t (I); III pööre (V_2) lahendusega toonika sekstakordi T_6 , t_6 , (I₆). Neljahäälsete harmooniliste järgnevuste (4 – 8 takti) kuulamine ja laulmine. [Juhtseptakordide ehitamine ja lahendamine duuris ja harmoonilises mollis.]

V. Diktaat.

[Üksikute kromaatiliste abi- ja läbiminevate helidega.]

• VII ÕPEAASTA

Põhieesmärk: Septakordide ehitamine ja lahendamine.

Nõuded:

Rütm taktimõõt.

Sünkoop ♪ ♪. Keerukamad sünkoobid ja pided
Segataktimõõt. Vahelduvtaktimõõt.

Laadid.

Seitsme märgiga duur- ja moll- helistikud. Diatoonilised laadid. Kromaatilise duuri ja molli õigekiri.

Intervallid.

Kõikide läbivõetud intervallide kordamine eksamiks.

Akordid.

Väike VII₇ põhikujus, lahendusega duuri; >VII₇ põhikujus, lahendusega duuri ja molli. Katkestatud kadentsiga tutvumine V, VI. [Harmoonilises mollis <III lahendusega t_6 (I₆).] [Harmoonilises duuris <VI lahendusega T_{64} (I₆₄).]

Diktaat.

Ühe- ja kahehäälnne.

• LÕPUEKSAM

Kirjalik (kestvus u.60 min.)

1. Diktaat 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 või 6/8 taktimõõdus.
2. Intervallide ja akordide kuulamine harmooniliselt koos lahendustega (8 – 10).
3. Intervallide ja akordide ehitamine ning lahendamine antud helistikus või antud noodist ja intervallide ning akordide määramine koos lahendusega (8 – 10).
4. Harmooniline järgnevus duuris või mollis 8 takti.
5. Soovi korral diatoonilise laadi või kromaatilise heliredeli või paljumärgilise molli ehitamine.

Suuline

1. Tundmatu harjutuse laulmine (transponeerimine).
2. Akordide laulmine õpetaja valikul. Kas
  - a) juhtseptakord ja dominantseptakordi pööre lahendusega antud helistikus või
  - b) 4–6 akordist koosnev kadentsialane järgnevus õpetaja poolt antud akorditähistuse järgi.

3. Soovi korral loomuliku, harmoonilise ja meloodilise molli laulmine.

- **LISAASTE**

1. **Liittaktimõõdud.**

2. **Laadid.** Kromaatileine duur ja moll. Diatoonilised laadid. Pentatoonika. Vahelduv laad. Modulatsioon ja kaldumine. I järgu sugulushelistikud.

3. **Intervallid.** Harmooniline duur <4VI astmelt s.6; >5II astmelt v.3. Loomulikus mollis <4VI astmelt v.6; >5II astmelt s.3.

4. **Akordid.** Harmoonilises duuris <VI T₆; >II T₆. Loomulikus mollis >II t₆. Harmoonilises mollis <III t₆. II₇ septakord ja juhtseptakordid ning nende pöörded.

5. **Diktaat.** 1 – 2- häälnelne (kromaatilised helid, kaldumine, modulatsioon).

Kui lisaastme õpilasel on edaspidi kavas jätkata õpinguid mujal, tuleb solfedžo ainekava koostamisel silmas pidada vastava õppeasutuse sisseastumiskatsete nõudeid. Individuaalselt programmi võib rakendada ka muul erijuhul.

MUUSIKALUGU AINEKAVA (175.t)

AINEKAVA EESMÄRK

- Õpetada õpilastele teadlikult muusika kuulamist
- Ergutada soovi ja huvi muusikat kuulata ning arendada oskust seda emotsionaalselt tajuda
- Tutvustada erinevaid vorme ja žanre muusikaliste teoste abil
- Oskust lahti mõtestada erinevate ajastute heliloojate loomingut
- Rikastada süvenenumalt õpilaste muusikaelamusi
- Oskust kasutada muusikalisi termineid
- Õpetada erinevate instrumentide ehitust ja tämbreid ning oskust neid ära tunda

Põhiõppe õppekorraldus

Muusikaloo(*rühmatund*) on õppeaine, mis on kõikide pillide jaoks kohustuslik alates kolmandast klassist

Õppeaja kestvus on 5 õppeaastat. Õppeaeg kestab 35 nädalat õppeaastas.

Tunni pikkus on 45 minutit, tunnid toimuvad 1 kord nädalas.

Põhiõppes korraldatakse õppeprotsessi astmeliselt:

- noorem aste III-IV õppeaasta
- vanem aste V-VI õppeaasta

Noorema astme ja vanema astme lõpetamisel on arvestused

ÕPPESISU

- Ainekava on Eesti-keskne.
- Mitte-eeslastest õpelastele soovitatakse oma (rahvus) kultuuriseltside toetusel korraldada täiendavaid tunde (kursusi).
- Nooremas astmes alustatakse eesti rahvalaulude, pillilugude ja tantsudega. Ka teiste teemade puhul on ette nähtud olulisel määral “eestimaist”.
- Kogu muusikaloo kursuse jooksul soovitatakse iga tunni alustuseks vähemalt 5 minuti jooksul vestelda kodukandi ja kogu Eesti muusikaelust (muusikauudistest), milles saab otstarbekalt ära kasutada helisalvestusi, videokatkendeid, muid illustatsioone.
- Vanemas astmes on iga teema juures võimalik tõmmata paralleele Eestis toimuvaga, paiguti saab näidata otseseid seoseid. Sel viisil toimides võime ainekava nimetada rahvuslikuks.

NOOREM ASTE

Noorema astme materjal ei ole esitatud selle läbivõtmine järjekorras. Õpetajale on jäetud vabaduse järjestada (ja ühitada) teemasid nii nagu kohalikud tingimused (rühmade koosseis, õppeabinõude muretsemise ajastamine, õpetaja eelistused jms.) dikteerivad. Muusika valimine on jäetud täies ulatuses õpetaja maitse ja võimaluste valdusse.

- III ja IV õppeaasta

Sissejuhatav teema. Muusikaloo sisu, selle koht kooli teiste õppeainete hulgas. Muusikaline heli. Heli omadused. Heli teekond tekkimisest kuulajani. Akustika aabitsatõed. Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, register, kooskõla (harmoonia), faktuur.

Eesti rahvusmuusika. Vanem ja uuem rahvalaul. Rahvapillid ja pillilood. Rahvatantsud.

Vokaalmuusika. Laulud. Rahvalikud laulud. Pop– laulud. Ansamblid. Koorid. Nende koosseis.

Instrumentaalmuusika. Sümfooniaorkestri pillid partituuri järjekorras. Pillirühmadest moodustuvad ansamblid (puupuhkpilli kvartett jne.). Kokkuvõtteks, partituuri järjekorra kinnistamiseks *B. Britteni variatsioonid Purcelli teemale*. Orel ja klaver (kaks kuningat). Süntesaator (kas kroonprints?). Pillid, mida tavaliselt sümfooniaorkestri põhikoosseisus ei esine. Instrumentaalansamblid ja orkestrid.

Programm – muusika

- S. Prokofjev. Petja ja hunt.*
- C. Saint – Saëns. Loomade karneval.*
- A. Marguste. Punane raamat.*
- A. Vivaldi. Aastaajad.*
- E. Grieg. Süit Peer Gynt.*
- M. Mussorgski. Pildid näituselt.*

Helitööde ülesehitus. Kuulamisülesannete kasutamise metoodika omandamine. Ühe- ja kahejaoline ülesehitus. Kolmejaoline vorm. Liht- ja liitvorm (kahe- ja kolmeosaline). Variatsioonid. Rondo.

Tantsud. Ajaloolised tantsud: pavaan, galjard, braanl; menuett, gavott, ekossees; polonees, masurka, krakovjakk, polka, booloro, tšardaš, valss, habaneera, tango. Tantsusüit. Aasia, aafrika, ladina – ameerika rütmid. Peotantsud. Kaasaegsed tantsud. Ballett.

Lavamuusika. Muusika sõnalavastuses. Ooper. *Rock-* ooper. Operetid. Muusikal.

VANEM ASTE

V ja VI õppeaastal antakse ülevaade muusika arengust keskajast meie sajandini. Liigestuse aluseks on stiilid. Iga stiiliperioodi esindaja(i)ks on valitud helilooja(d), kes ainekava koostajate arvates on kõige enam mõjutanud muusika edaspidist arengut või kelle teosed on ajaproovile enim vastu pidanud.

Et muusika kuulamiseks jääks rohkem aega, tuleks heliloojate elulugudest esile tuua ainult (algõpetuse tasandil) olulisimat. Ainekava ei ole nimetatud õpilaste repertuaaris leiduvaid palu.

Loetletud heliteostest teeb õpetaja oma valiku või asendab teistega, olenevalt konkreetse rühma tasemest või fonoteegi võimalustest.

- V õppeaasta

Keskaeg. Romaani ja gooti stiil. Gregooriuse laul. Varajane mitmehäälsus. Organum, motett. Rüütli laul. (Kasutada T. Siitani koostatud kassette ja konspekte).

Renessanss. Ajastu üldiseloostus, võrdlus keskajaga. Uued ilmalikud laulužanrid: ballata, madrigal. Pime muusik Firenzest Francesco Landino. Madalmaade koolkond, selle

tähtsus polüfoonilise muusika arengus. Tähtsamad esindajad. Renessansi ajastul kasutatud pillidest.

Barokk. Ajastu üldiseloostus, võrdlus renessansiga. Muusika iseloostus, tähtsamad žanrid.

Johann Sebastian Bach. Inventsiioonid, prelüüdid ja fuugad (HTK). Oreliteosed. *Passacaglia ja fuuga c- moll. Orelitokaata ja fuuga d- moll.*

Concerto grosso mõiste. *Brandenburgi kontserdid.* Vokaalmuusika. Mõni aaria või kantaadi osa.

Klassitsism. Üldiseloostus. Uue helikeele võrdlus barokkiga. Uued žanrid.

Joseph Haydn. Sümfoonia mõiste ja ülesehitus. Sonaat allegro vorm. Instrumentaalkontsert. Keelpillikvartett. *Sümfoonia nr. 103 Es- duur. Kontsert trompetile ja orkestrile Es- duur. Divertiment op. 3 nr. 5 F- duur.*

Wolfgang Amadeus Mozart. Imelapse periood. *Sümfoonia nr. 40 g- moll. Klaverisonaat k. 331 A- duur. Serenaad "Väike öömuusika".* Ülevaade ooperiloomingust. *Katkendid ooperitest "Figaro pulm", "Don Giovanni", "Võluflööti".* Reekviemi mõiste. *Osad "Reekviemist" (nr. 1 "Requiem", nr. 2 "Dies irae", nr. 7 "Lacrymosa").*

Ludvig van Beethoven. Helikeele erinevus võrrelduna Haydni ja Mozarti loominguga. *Klaverisonaat op. 13 nr. 8 c- moll "Pateetiline". Klaverisonaat op. 27 nr. 2 cis- moll "Kuupaiste". Klaverisonaat op. 57 nr. 23 f- moll "Appassionata". Sümfoonia nr. 5. Sümfoonia nr. 9 (katkend sümfoonia lõpust – kooriga).*

- VI õppeaasta

Romantism. Romantismi põhijooned kõikides kunstides.

Franz Schubert. Laululooming. *Laulud "Forell", "Muusikale", "Ave Maria". Ballaad "Metshaldjas".* Laulutsükliid. *Kaunis Möldrineiu ("Rändamine", "Kuhu", "Kütt", "Mölder ja oja").* *Talvine teekond ("Pärnapuu", "Kevadunelm", "Post", "Vares", "Leierkastimees").* Klaverimuusika. *Valsid, muusikalised hetked, marsid.* Kammermuusika. *Kvintett klaverile, viiulile, violale, tšellole, kontrabassile D- duur op. 114 ("Forellikvintett").* Sümfooniad. *Sümfoonia nr. 8 ("Lõpetamata") I. osa.*

Fryderyk Franciszek Chopin. Etüüdid. *Etüüd op. 10 nr. 3 E- duur, nr. 12 e- moll. Etüüd op. 25 nr. 1 As- duur. Prelüüdid. Prelüüd op. 28 nr. 15 Des- duur, op. 28 nr. 4 e- moll.* Poloneesid. *Polonees op. nr. 1 A- duur, op. 53 A- duur. Masurkad. Masurka op. 67 nr. 4 a- moll, op. 68 nr. 3 F- duur. Valsid. Vals op. 67 nr. 2 Cis- duur, op. 64 nr. 1 Des- duur.*

Robert Schumann. Klaverimuusika. *Klaveripalade tsükkel "Karneval" ("Eusebius", "Florestan", "Chiarina", "Davidsbündlerite mars").* *Klaveripalade tsükkel "Lastestseenid" ("Unistus").*

Ferenc Liszt. Klaverilooming. *Mefisto – valss. Nokturn "Armuunelmad". Etüüd nr. 2 "Gnoomide ringmäng".*

RAHVUSROMANTISM

Norra muusika. Norra rahvusmuusika.

Edvard Grieg. Klaveripalad. Orkestrimuusika. *Lüüriline süit op. 54 (Norra talupoja marss).* *Muusika H. Ibseni draamale "Peer Gynt". Kontsert klaverile ja orkestrile a- moll.*

Soome muusika. Soome rahvalaul. Seos eesti muusikaga. "Hümn". "Porilaste mars". Einojuhani Rautavaara "Cantus aretieus" 3. osa "Luigeland".

Jean Sibelius. Sümfooniline poeem "Finlandia". "Kurb valss". Sümfoonia nr. 2 IV osa. Süit viiulile ja keelpilliorkestrile III osa "Suvel".

Rootsi muusika. Rootsi rahvamuusika. Rahvuslik pillimuusika.

Hugo Alfvén. Rootsi polka (Polka från Roslagen). Karjasetüdruku tants. Rootsi rapsoodia nr. 1.

BALTIMAADE MUUSIKA

Läti muusika. Läti rahvamuusika. Piirialade rahvalaulude sarnasus. Cimze seminari osa eesti muusikakultuuris. Ühislauluvara.

Alfred Kalniņš

Leedu muusika. Sutartines kui kogu maailma ulatuses ainulaadne nähtus.

Mikalojus Čiurlionis. Helilooja ja kunstnik. Sümfooniline poeem "Mets". Sümfooniline poeem "Meri".

VEENE MUUSIKA

Rahvalaulust Glinkani.

Mihhail Glinka. Orkestrimuusika. Sümfooniline fantaasia "Kamarinskaja". Kontsertavamängud "Aragoni hota", "Öö Madridis". Ooperid. Ooperi "Ruslan ja Ljudmilla" avamäng.

Vene muusikaelu 19. saj. II poolel. Võimas rühm.

Aleksander Borodin. Ooper "Vürst Igor". Polovetside tantsud. Sümfoonia nr. 2 h- moll "Vagilassümfoonia" I osa.

Modest Mussorgski. Laulud "Kirp", "Hällilaul Jeromškale". Klaveripalade tsükkel "Pildid näitusest".

Nikolai Rimski-Korsakov. Sümfooniline süit "Šeherezade". Ooper "Muinasjutt tsaar Saltanist", ("Kimalse lend").

Pjotr Tšaikovski. Klaveripalade tsükkel "Aastaajad" (2 – 3 pala). Kontsert klaverile ja orkestrile nr. 1. Sümfooniad. Sümfoonia nr. 5. Ooperid. Ooper "Jevgeni Onegin" (sissejuhatus, Tatjana ja Olga duett, Tatjana kirjastseen, Onegini aaria). Balletid. Numbrid ballettidest "Pähklipureja", "Uinuv kaunitar", "Luikede järv".

Sergei Prokofjev. Balletid. Ballett "Romeo ja Julia" ("Tütarlaps Julia", "Montecchi ja Capuletti", "Rüütlite tants"). Sümfooniad. Sümfoonia nr. 1 ("Klassikaline"). Sümfoonia nr. 7 ("Noorte").

Dmitri Šostakovitš. Prelüüdid ja fuugad. Sümfoonia nr. V. Filmimuusika. (Romanss filmist "Kiin").

- VII õppeaasta

Eesti rahvusliku muusikakultuuri tekkimine 19. saj. keskel. Laulu- ja mänguseltsid, nende osatähtsus koorilaulu arengus.

Esimesed üldlaulupeod. **J. W. Jannseni** tegevus I üldlaulupeo organiseerimisel. Lõhe klerikaalse ja demokraatliku rahvusliku liikumise leeri vahel. Laulupidude repertuaar, kunstiline külg ja nende tähtsus eesti muusikas.

Eesti rahvusliku heliloomingu teerajajad. **A. Kunileid, A. Thomson, Fr. Säebelmann, K. A. Hermann.** Nende elu ja looming.

Esimesed professionaalse haridusega heliloojad **J. Kappel, M. Härma, K. Tärnpu.**

I sümfooniaorkestri loomine 1900. a. **A. Läte** poolt. Tema looming ja muusikaline tegevus sajandialguse Tartus.

Esimesed kompositsioonialase eriharidusega heliloojad **R. Tobias** ja **A. Kapp**. Nende osa eesti sümfooniaalse muusika arendamises. (*Avamängud "Julius Caesar" ja "Don Carlos"*). Esimene eesti klaverikontsert. R. Tobiase "*Kontsertpala*". Esimesed oratooriumid (R. Tobiase "*Joonase lähetamine*" ja A. Kapi "*Hiiob*").

Põhjamaise helikeele taotlused **H. Elleri** instrumentaalmuusikas. (*Sümfooniline poem "Koit"*). Tema viuli- ja klaveripalad.

E. Tubin – Eesti suurim sümfonist, esimese eesti balleti "Kratt" looja. (Katkend mõnest sümfooniast ja balletist "*Kratt*".)

Rahvusliku koorilaul areng - **M. Saar** ja **C. Kreek**. Rahvusviiside arendusvõtted nende koorilauludes. Näited M. Saare klaveripaladest ja soololauludest. Vaimulikud rahvaviisid C. Kreegi loomingus. Katkend "*Eesti reekviemist*".

Rahvusmuusika kasutamine **V. Tormise** muusikas. Võrdlus M. Härma, M. Saare ja C. Kreegiga. Näited – "*Eesti kalendrilauludest*", "*Ingerimaa õhtud*" jm.

Uute muusikaväljendusvahendite areng 1960. aastate instrumentaalmuusikas:

NEOKLASSITSISM (**E. Tamberg** "*Concerto grosso*", **J. Rääts** "*Kontsert kammerorkestrile*", A. Pärt "*Partita*").

KOLLAAŽ (A. Pärt "*Kollaaž BACH*").

ALEATOORIKA (**J. Koha** "*Rondo*").

DODEKAFOONIA (A. Pärt "*Nekroloog*".)

A. Pärdi loominguga kaks perioodi.

Uusi jooni XX saj. II poolel sündinud heliloojale loomingus. **L. Sumera, E.-S. Tüür** jt.

Ülevaade eesti ooperi arengust. **E. Aav, E. Kapp, V. Kapp, G. Ernesaks, E. Tamberg**.

KOOSMUSITSEERIMINE

Koosmäng on ansamblimängu vorm, mida saab harrastada igal tasemel õppur. See on võimalus elavaks musitseerimiseks juba algõpetuse esimestest tundidest alates.

Ansamblimäng jätkub kogu õppeaja vältel ja mängijateks on õpilased omavahel.

INDIVIDUAALNE LISAPILL

ÜLDKLAVER

- Üldklaver on lisapill ning selle individuaalõppe võimaldamise otsustab direksioon erialaõpetaja nõusolekul, vastavalt kooli materiaalsetele võimalustele.
- Klaveriõpetaja koostab ja kinnitab oma allkirjaga õppeaasta alguseks töökava ja tutvustab selle õpilastele õppetöö alguses.
- Üldklaveri eesmärk on mitmekesistada õpilase hariduslikku valikut, stimuleerida loomingulist aktiivsust ja pakkuda võimalikult rohkesti erinevaid kujundeid ja võtteid.
- Oskuslik muusikateoreetiliste teadmiste kasutamine klaverimängus